

Lausunto

01.06.2026

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijakunta METKA kiittää mahdollisuudesta lausua ja lausuu seuraavaa:

METKA vastustaa esitystä. Koulutus on nähtävä perusoikeutena, ei myytävänä tuotteena. Pidämme esitystä erittäin ongelmallisena koulutuksellisen tasa-arvon, hyvinvointivaltion periaatteiden sekä suomalaisen korkeakoulujärjestelmän legitimiteetin näkökulmasta. Vaikka maksuton tutkintokoulutus säilyisi rinnalla, kyseessä on selkeä askel kohti laajemmin maksullista korkeakoulutusta. Esitys normalisoisi ajatuksen siitä, että tutkinto voidaan hankkia rahalla.

Tutkinto-opiskelun mahdollistaminen maksamalla ei edistä mahdollisuuksien tasa-arvoa eikä yksilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia sosioekonomisen asemansa parantamiseen. Esitys loisi käytännössä tilanteen, jossa varakkailla olisi mahdollisuus ostaa väylä korkeakoulutukseen samalla, kun vähävaraisemmat hakijat joutuisivat käyttämään vuosia pääsykokeisiin valmistautumiseen tai kilpailemaan rajallisista maksuttomista opiskelupaikoista.

Koulutuksen tulee olla oikeus, ei maksukykyyn perustuva etuoikeus. Suomen perustuslain 16 § velvoittaa turvaamaan jokaiselle yhtäläisen mahdollisuuden kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Esitys on ristiriidassa tämän periaatteen kanssa.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esityksen tavoitteena on lisätä korkeakoulutettujen määrää ja tarjota joustavia mahdollisuuksia erityisesti työssäkäyville aikuisille ja jo tutkinnon suorittaneille. Kuitenkaan esitys ei tosiasiallisesti lisää uusien korkeakoulutettujen määrää eikä purkaisi ensikertalaisten hakijasumaa.

Työelämässä olevien osaamisen päivittämiseen on jo nykyisin olemassa toimivia väyliä, kuten YAMK-koulutus, täydennyskoulutukset ja tilauskoulutukset. Esitys kilpailisi näiden kanssa ilman, että se ratkaisisi suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeisiä ongelmia.

Esitys siirtäisi koulutuksen kustannusvastuuta yhteiskunnalta yksilölle. Tämä murentaa suomalaisen hyvinvointivaltion keskeistä periaatetta maksuttomasta ja saavutettavasta koulutuksesta.

Esityksessä arvioitu opiskelijakohtainen vuosikustannus on noin 8 000 euroa, jolloin koko tutkinnon hinnaksi muodostuisi helposti kymmeniä tuhansia euroja. Lisäksi opiskeluun liittyy muita kustannuksia, kuten asuminen, toimeentulo ja opiskelumateriaalit. Käytännössä tämä sulki monia hakijoita koulutuksen ulkopuolelle.

Erytisen ongelmallista tämä olisi matalapalkkaisilla ja naisvaltaisilla aloilla. Yksilön tekemä investointi avoimen korkeakoulun tutkintoon ja monilla aloilla tämän investoinnin takaisinmaksu olisi epävarmaa. Tämä voisi edelleen pahentaa esimerkiksi sosiaali- ja terveysalojen työvoimapulaa.

Esitys ei edistä koulutustason nostamista nykyisestä noin 39 prosentista 50 prosenttiin (tai Koulutuksen ja tutkimuksen visiossa 2040 60 prosenttiin), sillä koulutusmahdollisuus on kohdennettu erityisesti jo työelämässä oleville, toista tutkintoa suorittaville henkilöille.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Kannatettavaa on se, että esimerkiksi ns. väyläopinnot eli tutkinto-opiskelijaksi pääseminen avoimen opintojen perusteella säilyy.

Sinänsä siinä ei ole ongelmaa, että hyvätuloinen työssäkäyvä aikuinen voi ostaa itselleen koulutuksen, koska näin voi tehdä jo nyt (yksityiset oppilaitokset, kuten entinen Helsinki Design School) mutta se, että tämä malli luikertelee julkisiin korkeakouluihin on ongelmallista.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

Lisäksi esityksessä ehdotettu ensikertalaisaseman säilyminen mahdollistaisi tilanteen, jossa varakkaammat opiskelijat voisivat suorittaa suuren osan tutkinnostaan maksullisesti avoimessa korkeakoulussa ja hakea sen jälkeen maksuttomaan tutkintokoulutukseen ensikertalaiskiintiössä. Tämä asettaisi aidot ensikertalaiset eriarvoiseen asemaan. On kuitenkin kannatettavaa, että avoimen kautta koulutukseen hakeutuva ei menetä ensikertalaisasemaansa, vaikka tässä syntyykin tarkasti silmälläpidettävä porsaanreikä.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Avoimessa korkeakoulutuksessa tutkintoaan suorittavat eivät voisi nostaa opintotukea, mikä on sinänsä kannatettavaa, jotta tämä kouluttautumismahdollisuus kohdentuisi nimenomaan hyvätuloisille. Esitys jättää kuitenkin epäselväksi sen, millaisiin tukimuotoihin avoimen opiskelija on oikeutettu siinä tilanteessa, että esimerkiksi työpaikka menee alta tai sairastuminen hidastaa opintojen suorittamista. Voiko avoimen opiskelija hakea työttömyyspäivärahaa, sairaspäivärahaa tai toimeentulotukea?

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

Esitys rajaisi avoimen kautta tutkintoa suorittavat opiskelijat YTHS:n terveydenhoitopalveluiden ulkopuolelle. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena.

YTHS:n rahoitus perustuu suurelta osin opiskelijoiden maksuihin, ja avoimen opiskelijoiden palveluntarve siirtyisi käytännössä hyvinvointialueiden vastuulle. Samalla syntyisi tilanne, jossa kampuksilla opiskelee rinnakkain kaksi ryhmää täysipäiväisiä tutkinto-opiskelijoita, joista vain toisella on oikeus opiskeluterveydenhuoltoon.

Lisäksi opiskeluterveydenhuolto vastaa esimerkiksi sote-alojen harjoitteluihin liittyvistä rokotuksista ja erityisen tuen tarpeiden tunnistamisesta. Esitys ei ratkaise, miten nämä palvelut järjestettäisiin avoimen kautta tutkintoa suorittaville opiskelijoille.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Vaikka esityksessä todetaan, ettei maksullinen koulutus saa heikentää maksuttoman koulutuksen tarjontaa tai laatua, jää epäselväksi, miten tämä käytännössä varmistetaan. Riskinä on, että maksullisen väylän opiskelijoita aletaan pitkällä aikavälillä priorisoida, jolloin maksuttomien opiskelupaikkojen suhteellinen määrä vähenee. Toisaalta jos myös maksuttomia opiskelupaikkoja halutaan kasvattaa, tarkoittaa se sitä, että korkeakoulut tarvitsevat merkittävästi lisää resursseja, jotta laadukas opetus ja ohjaus toteutuvat.

Samalla korkeakoulujen hallinnollinen työ lisääntyisi merkittävästi. Uudistus vaatisi laajoja muutoksia ohjeistuksiin, opiskelijapalveluihin, opiskeluoikeuksien hallintaan ja opiskelijavalintoihin. Lisäksi opiskelijan ollessa käytännössä maksava asiakas, tulisi kartoittaa riskit ja ratkaisut sille, että opiskelija on tyytymätön saamaansa koulutukseen.

Esitys lisäisi merkittävästi opetushenkilöstön pedagogista ja hallinnollista kuormitusta. Opiskelijoiden lähtötasot vaihtelisivat nykyistä enemmän, koska avoimen kautta tulevilta opiskelijoilta puuttuisi valintakoe- tai muu vastaava seulontamenettely. Tämä kasvattaisi opettajien tarvetta yksilölliseen ohjaukseen ja vaikeuttaisi opetuksen suunnittelua. Samalla valmistuvien opiskelijoiden osaamistaso voisi vaihdella nykyistä enemmän. Esityksen mukaan opetus ja ohjaus pysyvät sisällöltään ja laadultaan samana, mutta siinä ei tunnisteta opetushenkilökunnalle koituvaa hallinnollista ja pedagogista lisäkuormitusta, kun ohjataan kahta juridisesti ja sosioekonomisesti eri asemassa olevaa ryhmää. Avoimen korkeakouluopetuksen kautta osallistuvien määrä sekä heidän vaihtelevat tarpeensa yksilöllisille järjestelyille voivat muuttua ennakoimattomasti jopa kesken lukuvuoden.

Eriyisesti sosiaali- ja terveysaloilla tämä herättää huolta. Jo nykyisin opiskelijat kokevat epävarmuutta käytännön osaamisestaan lähiopetuksen vähentyessä. Maksullisen väylän kautta tulevien opiskelijoiden mahdolliset haasteet valtakunnallisissa kokeissa voisivat johtaa tilanteisiin, joissa opiskelijat käyttävät tutkintoon huomattavia summia ilman varmuutta työllistymisestä.

Esitys loisi korkeakouluihin kaksi eriarvoista opiskelijaryhmää: maksuttomat tutkinto-opiskelijat ja maksavat avoimen kautta tutkintoa suorittavat opiskelijat. Tämä heikentäisi opiskelijavalintajärjestelmän oikeudenmukaisuutta ja korkeakoulu yhteisön yhdenvertaisuutta.

Avoimen kautta tutkintoa suorittavat eivät kuuluisi täysimääräisesti lakisääteiseen korkeakoulu yhteisöön, mikä jättäisi heidän opiskelijaedustus- ja vaikuttamisoikeutensa epäselviksi. Opiskelijan asema muuttuisi yhteisön jäsenestä ostetun palvelun asiakkaaksi. Myös opiskelijakuntien vaikutusmahdollisuudet lakisääteisenä edunvalvojana vähenevät, jos avoimen maksavat tutkinto-opiskelijat ovat enenevässä määrin edustettuina opiskelijakentässä

Jo tällä hetkellä lukukausimaksuvelvolliset kansainväliset opiskelijat ovat tilanteessa, jossa muuttuva rahallinen tilanne, kuten työpaikan menettäminen, aiheuttavat sen, että opiskelija ei pysty jatkamaan opintoja. Tällaiset tilanteet tulisivat todennäköisesti lisääntymään mutta nyt myös suomalaisten opiskelijoiden kohdalla.

Myös SORA-aloja tulee tarkastella vielä tarkemmin. Vaikka SORA-aloille voi päästä nytkin niin, että mahdolliset haasteet tulevat ilmi vasta myöhemmin, esimerkiksi loppuvaiheen harjoittelussa, voivat nämä korostua niiden henkilöiden kohdalla, jotka eivät tule opiskelijaksi valintamenettelyn kautta.

Ammattikorkeakoulututkinnoissa opiskelijan mahdollisuudet ylittää tutkintoon kuuluva opintopistemäärä ovat rajalliset. Voiko avoimen ammattikorkeakoulun opiskelija suorittaa huomattavasti tutkinnon laajuuden ylittävän määrän opintoja, vai laskutetaanko tutkintoon johtavassa avoimen opinnoissa suoritettujen opintopisteiden mukaan?

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

Esitys on puutteellinen, eikä sitä voida tällaisella aikataululla ottaa käyttöön. Samaan aikaan on käynnistymässä paljon muitakin koulutustason nostoon tähtääviä toimenpiteitä, kuten niin kutsuttu opintosetelikokeilu.

Muut huomiot ja näkökohdat

METKA vaatii esityksen perumista. Tällä hetkellä valmisteilla on monia korkeakoulutukseen liittyviä uudistuksia (opintosetelikokeilu, opintotuen kokonaisuudistus jne.) tai muutokset on vasta tulleet käyttöön (yleisen asumistuen poistaminen opiskelijoilta, aikuiskoulutustuen poisto jne.) . Niiden vaikutuksia tulee seurata ja arvioida ensin riittävän pitkän ajan, ennen kuin näin valtavaa uudistusta voidaan edes harkita ja edistää.

Esityksessä on paljon lisävalmistelua vaativia asioita, esimerkiksi se miten tätä optiota kohdennetaan juuri hyvätuloisille työelämässä oleville ja haluavatko korkeakoulut järjestää tällaista mahdollisuutta sekä miten korkeakoulut itse pystyvät sopeutumaan uudistuksiin. Ennen kuin nämä on selvitetty ja todennettu sekä vaikuttavuusarviot tarkemmin selvitetty, on lainsäädännön muuttaminen näin perustavanlaatuisella tavalla epätarkoituksenmukaista esitetyllä aikataululla.

Korkeakoulujen rahoitusta on viime vuosina leikattu merkittävästi. Vaikka lakimuutos ei tarkoitakaan, että korkeakoulut automaattisesti alkaisivat järjestää tutkintoon johtavaa koulutusta avoimessa korkeakoulussa, on hyvin todennäköistä että tätä väylää kuitenkin käytetään perusrahoituksen turvaamiseksi ja lisärahoituksen hankkimiseen.

Vaikka korkeakoulujen monipuolistuva tulopohja on tärkeää julkisen rahoituksen vähentyessä, ei kustannuksia tule kuitenkaan sysätä yksilöiden vastuulle.

Koulutustason kestävä nostaminen edellyttää korkeakoulujen riittävää perusrahoitusta, maksuttoman koulutuksen saavutettavuuden turvaamista sekä koulutuskapasiteetin laadukasta kasvattamista — ei maksullisten tutkintoväylien rakentamista julkiseen korkeakoulujärjestelmään.

Kiljunen Sara
Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijakunta METKA

Pirinen Ossi
Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijakunta METKA